

JEZIKOVNA ANALIZA ROKOPISNIH PRISEG SREDIŠČA OB DRAVI IZ LETA 1840

Natalija Ulčnik

Filozofska fakulteta, Maribor
natalija.ulcnik@um.si

DOI:10.4312/Obdobja.36.303-309

V prispevku¹ je predstavljena jezikovna podoba dveh rokopisnih prisežnih besedil iz leta 1840, ki sta vezani na vzhodnoslovenski prostor (Središče ob Dravi). Prisegi je na portalu eZISS prvič objavil in predstavil Boris Golec (2011a), ki je v pregledu pravopisnih in jezikovnih značilnosti zapisal, da »besedili čakata na poglobljeno jezikoslovno obravnavo«. Jezikoslovna analiza, ki je nastala kot odziv na omenjeno spodbudo, sledi posameznim jezikovnim ravnam in preverja značilne prvine vzhodnoštajerskega oz. širšega panonskega prostora ter podobnosti in razlike v primerjavi z nekaterimi drugimi prisežnimi besedili.

prisega, rokopis, Središče ob Dravi, prleščina, vzhodnoštajerski jezik

The article focuses on the linguistic structure of two handwritten texts from the year 1840, which originate from the eastern Slovenian region (Središče ob Dravi). The oaths were first published and presented on eZISS portal by Boris Golec (2011a) who stated in an accompanying review of orthographic and linguistic features that »the texts are waiting for a precise linguistic analysis«. This response to that statement focuses on various linguistic levels and examines typical elements of the eastern Styrian or wider Pannonian space, as well as similarities and differences in comparison to other texts of oaths.

oath, manuscript, Središče ob Dravi, Prleščina, eastern Styrian language

Uvod

Rokopisna knjiga z naslovom *Bürger Protokoll des Munizipalmarktes Polstrau errichtet im Jahre 1840*² vsebuje dve različici prisege tržanov v nemščini z dodanima prevodoma v slovenščino ter seznam 143 novosprejetih tržanov Središča ob Dravi. Prvo objavo in temeljito obravnavo sta slovenski prisegi doživeli leta 2011, ko ju je zgodovinar Boris Golec vsestransko predstavil na portalu eZISS. Izpostavil je historiat rokopisa, njegovo avtorstvo, vsebino, pomen in vlogo, se dotaknil njunih temeljnih pravopisnih in jezikovnih značilnosti³ ter pripravil diplomatični in kritični prepis. Ta prispevek se osredinja na jezikoslovno obravnavo obeh slovenskih prisežnih različic (SRE-3 in SRE-4),⁴ nastalih v prleškem narečnem okolju, preverja prisotnost

¹ Prispevek je nastal v okviru raziskovalnega programa ARRS *Slovensko jezikoslovje, književnost in poučevanje slovenščine* (P6-0156), ki ga vodi prof. dr. Marko Jesenšek.

² Hrani jo Pokrajinski arhiv Maribor pod signaturo SI_PAM/0627.

³ Pripravil je tudi slovarček manj znanih izrazov.

vzhodnoslovenskih jezikovnih posebnosti (zlasti glede na vzhodnoštajerske pisce prve polovice 19. stoletja) in opozarja na podobnosti oz. razlike v primerjavi z drugimi prisežnimi besedili.

Jezikovna analiza

Obe prisegi sta pisani v tedanjem najnovejšem in v slovenskem prostoru še ne-veljavljenem črkopisu – gajici.⁵ Golec (2011a) ugotavlja, da gre za enega prvih poskusov pisanja v novem črkopisu, za individualen in korenit poseg avtorja besedila, izobraženega trškega pisarja Franca Jakla. Kljub inovaciji pa so opazne zgolj manjše grafemske nedoslednosti, in sicer zapis grafema *s* za fonem *š* (*varasko* SRE-4), zapis grafema *š* za fonem *ž* (*zaderšljivosti* SRE-4), zapis grafema *z* za vzglasni fonem *s* (*zkerblivno* SRE-3). Značilno je, da je zvočnik *j* pred vokalom ali v medvokalnem položaju pisan z *j* (*jas* SRE-3, SRE-4; *odbijal* SRE-3), v izglasju in v položaju za vokalom ter pred konzonom pa z *i* (*kai* SRE-3, SRE-4; *dostoino* SRE-4), kar pa je bilo prisotno tudi v rokopisih drugih vzhodnoštajerskih piscev.⁷

Na pravopisni ravni je opazno, da je z veliko začetnico pisano le religijsko ime Bog (*k- Bogu* SRE-3), izlastnoimenski pridevniki pa so pisani z malo (*serdiški* SRE-3). Med končnimi ločili sta v SRE-3 uporabljena pika in klicaj, v SRE-4 pa le klicaj, med nekončnimi pa vejica. Značilna je kombinirana raba poševnice in dvopičja za današnji oklepaj oz. zaklepaj (npr. *obečam /: oblubim /: stanovitno /: svetitno /: SRE-4*). Enočrkovni predlogi so z naslednjo besedo povezani z levo- oz. obojestrničnim vezajem⁸ (*k- Bogu* SRE-3, *v-posebnem* SRE-3, *v-vsih* SRE-4), v enem primeru je tako ločena tudi predpona v glagolski sestavljenki (*z-veršiti* SRE-4). Pisanje besed skupaj oz. narazen od današnje norme odstopa v zapisu nikalnega členka skupaj z glagolom (*negučim* SRE-3; *negovorim* SRE-3, SRE-4), kot je pisal tudi znani vzhodnoštajerski pisec Šerf (Vičar 2005: 41),⁹ ter pisanju presežniške členice narazen (*nai pravičnejše* SRE-3), kar je bila vzhodnoštajerska praksa.¹⁰ V obeh priseгах je uporabljena krajšava J. J. na mestu, kjer v nemškem izhodiščnem besedilu in v drugih priseгах najdemo krajšavo N. N. kot nadomestilo za ime, ki ga izgovori prisežnik.

V analiziranih priseгах niso uporabljena diakritična znamenja, izjema je le samostalnik m. spola v rod. ed. (*poména* SRE-4). Za nekdanji nosnik *o* se v SRE-3 v dveh primerih pojavi u-jevski odraz (*vsegamogučnemu*, *vseznajučemu*), kar je najopaznejši vpliv kajkavščine.¹¹ Tipično panonski je prehod zlogotvornega *l* v *u* (*dužnost* SRE-4, *mučljivo*¹² SRE-3). Zlogotvorni *r* je skladno s tedanjo normo dosledno pisan z *er*

⁴ Za tukajšnjo predstavitev je uporabljen skrajšan zapis iz znanstvenokritične izdaje (prim. Golec 2011a).

⁵ Zapis je nastal zgolj dve leti po objavi prve slovenske tiskane besede v gajici oz. leto po izidu prve slovenske knjige v gajici (Golec 2011a).

⁶ Vezniška beseda *kaj 'da'* je v enem primeru pisana tudi z *-j*.

⁷ Npr. v Krempljevih rokopisnih pridigah iz leta 1822 (Ulčnik 2011: 214).

⁸ Pri Dajniku, utemeljitelju vzhodnoštajerskega knjižnega jezika, in njegovem somišljeniku Šerfu najdemo ločevanje enočrkovnih predlogov z opuščajem (prim. Rajh 2002; Vičar 2005).

⁹ Dajniko je nikalnico ločil od naslednje besede (prim. Dajniko 1824; Rajh 2002: 106).

¹⁰ Zapis narazen je prisoten tudi pri Dajniku (1824: 134) in Šerfu (Vičar 2005: 45).

¹¹ Vendar je v SRE-4 že prisoten o-jevski odraz: *mogočnosti*.

(*obderžaval* SRE-3, *naveržene* SRE-4, *odvernoti* SRE-4). Pridevnik, izpeljan iz krajevnega imena *Središče*, ima obliko z onemelim jatom (*serdiškoga* SRE-4).¹³

V soglasniškem sestavu je opazno ohranjanje izglasnega deležniškega *-l* za nekdanji *-l* (*doprinašal* SRE-3), ki se dosledno pojavlja tudi pri Dajniku in Šerfu (prim. Dajniko 1824; Vičar 2005: 31).¹⁴ Opazen je značilno panonski protetični glas *v-* (*vupam* SRE-3, SRE-4). Posebnost je zapis predloga *brez* z nezvenečim *p-* (*prez* SRE-3, SRE-4), kar je bila tudi značilnost starejše slovenščine (prim. Snój 2015).¹⁵ V posameznih primerih so izglasni zveneči konzonanti zapisani nezveneče (*jas* SRE-3, *čres* SRE-3,¹⁶ vendar *skoz* SRE-3). Etimološki *-d-* je ohranjen v samostalniški izpeljanki *gospodska* (SRE-3)¹⁷ in v načinovnem prislovu *ednako* (SRE-4). Glagol *povečati* ima starejšo narečno obliko *povekšati* (SRE-4) (prim. Snój 2015, *večji*). Danes starinski prislov *vsikdar*, ki so ga uporabljali pretežno na vzhodu,¹⁸ je zapisan z zvenečim mehkonobnikom *-g-* (*vsigdar* SRE-3).¹⁹ Značilen narečni prehod izglasnega *-m* v *-n* izpričan (*položim* SRE-3, *mislim* SRE-3). Palatalni *n'* je ohranjen v primerih *znotrašnje* (SRE-3) in *mišljenja* (SRE-3, SRE-4), pojavlja se tudi na vzglasju tretjeosebnega svojilnega zaimka (*njegovih* SRE-4), ne najdemo pa ga v primeru *zadnič* (SRE-3). Palatalni *l'* dosledno otrdi v *l* (*naprepostavljena* SRE-3, *dobrovolno* SRE-3, *oblubim* SRE-3, SRE-4, *marljivo* SRE-3). Soglasniški sklop *čr-* je ohranjen (*čres* SRE-3), enako še danes na vzhodu.²⁰ Sklop *kt* je olajšan v *k* (*keri* SRE-3), *dl* pa v *l* (*valujem* SRE-3). Prisegi ne vsebujeta besed, na podlagi katerih bi lahko preverili rabo soglasniškega sklopa *šč*.

Pri samostalnikih m. spola je v daj. ed. prisotna končnica *-u* in ne značilno vzhodnoslovenska *-i*²¹ (*k- Bogu*²² SRE-3, *purgarstvu* SRE-3); posebna končnica se pojavi v zvezi *v-vsih njegovih naredbih* (SRE-4), kjer je v mest. mn. prisotna i-jevska končnica *-ih*, ki pa je lahko uporabljena tudi po analogiji s predhodnima pridevniškima zaimkoma. Pri samostalniku *purgar* v odvisnih sklonih ni podaljšave z *j* (*na purgare* SRE-3),²³ kar je značilnost panonskega jezikovnega prostora, v or. mn. pa se pri tem samostalniku pojavi alternativna končnica *-mi* (*z-drugemi purgarmi* SRE-4).²⁴

12 Pleteršnikov slovar in SSKJ navajata pridevniško obliko *molčljiv* (prim. Fran).

13 Pri zemljepisnem imenu *Središče* (ob Dravi) se predpostavlja razvoj iz poimenovanja dneva v tednu *sreda* (prim. Snój 2015).

14 Pri Volkmerju pa zasledimo vokalizacijo, npr. *reko, dau, bia* (Rajh 2002: 65).

15 Dajniko v svoji slovnici iz leta 1824 piše *brez*, enako Šerf (Vičar 2005: 52).

16 Kremlj je pisal nedosledno *črez/čres* (Ulčnik 2011: 215).

17 V knjižni prekmurščini je prisotna asimilirana pridevniška oblika *gospocki* (Novak 2014), podobno kot v ormoški prisegi ORM-3 (prim. Golec 2011b).

18 V drugih prisegah se pojavlja sopomenka *vselej* (prim. Golec 2011b).

19 Tak zapis je tudi pri Kremlju, Dajniko (1824) in Šerf (Vičar 2005: 45) pa sta pisala *vsikdar*. Zapis z *-g-* je značilen tudi za staro knjižno prekmurščino (Novak 2014).

20 Predlog *črez* uporabljata Šerf (Vičar 2005: 31) in Kremlj (Ulčnik 2011: 215). Sklop *čr-* je v središkem govoru dobro ohranjen (prim. Greenberg 1999).

21 Dajniko (1824: 85) v svoji slovnici navaja končnico *-i*, Murko (1832: 8) pa *-u* in alternativno možnost *-i*.

22 V rokopisu je nad izglasnim *-u* sicer opazna pikica, vendar je končnica *-u* v tem sklonu nesporno zapisana na več drugih mestih.

23 V prisegah, ki niso nastale na vzhodu, je izkazano podaljšanje z *-j-*, npr. *purgarjam, purgerjo, burgerjov* (prim. Golec 2011b).

Med osebnimi zaimki najdemo le zaimek za 1. os. ed. (*jas* SRE-3, SRE-4; *meni* SRE-3; *mi* SRE-3, SRE-4), ki je glede na naravo besedila močno izpostavljen (*jas govorim, se jas vupam, jas prisegnem* SRE-3).²⁵

Za pridevnike in pridevniške zaimke je v rod. ed. značilna vzhodnoštajerska končnica *-ega* (*vsega dvoinega* SRE-3), v dveh primerih pa najdemo tudi razlikovalno panonsko končnico *-oga*²⁶ (*toga* SRE-3, *serdiškoga* SRE-4); v daj. ed. se pojavlja končnica *-emu* (*celemu* SRE-3, *enemu* SRE-4, *slavnemu* SRE-4).²⁷ Odstop od vzhodnoštajerske norme se kaže v or. ed. in mn. pri samostalnikih m. spola, kjer je namesto pričakovane končnice *-im* prisotna *-em* (pred *božnem* sodom SRE-3, SRE-4), namesto *-imi* pa *-emi* (*z-drugemi* purgarmi SRE-4). Uporabljeni so različni pridevniški zaimki, npr. svojilni (*moja* SRE-3), celostni (*vse* SRE-3; *vsaki* SRE-3, SRE-4), poljubnostni (*kakšna* SRE-3), kazalni (*tiste* SRE-3), oziralni (*keri* SRE-3). Uporabljen je glavni števnik *en* (*eno* [...] *prisego* SRE-3, *enemu purgaru* SRE-4) in množilni števnik (*dvoinega poména* SRE-4).

Glagoli so večinoma v 1. os. ed. sedanjika (*položim* SRE-3; *mislim* SRE-3, SRE-4; *govorim* SRE-3, SRE-4) ali v nedoločniku *-ti* (npr. *odgovarjati* SRE-3, SRE-4; *obnašati* SRE-4). Najdemo tudi prihodnjik, pri čemer ima pomožni glagol kratko ali dolgo obliko (*bom* SRE-3, *bode* SRE-3);²⁸ pojavlja se tudi pogojnik (*primeriti bi se mogla* SRE-3). Skladno s tradicijo trških in mestnih priseg je zapisana zgolj moško-spolska oblika deležnika na *-l* (*bom jas ... obnašal, odbijal, doprinašal*). Značilno vzhodnoslovensko sedanjiško pripono izkazuje performativni glagol II. glagolske vrste: *prisegnem* (SRE-3).²⁹

Med prislovi in prislovnimi zaimki so najpogostejši načinovni (*verno*³⁰ SRE-3, *svetitno* SRE-4; *tak* SRE-3, *drugač* SRE-3, SRE-4), najdemo tudi časovna prislova (*vsigdar* SRE-3, *skoz* SRE-3), kratnostni prislov (*vsako krat* SRE-3), zaporednostni prislov (*zadnič* SRE-3). V enem primeru se pojavi presežniška oblika, pri kateri je uporabljena vzhodnoslovenska členica *naj* (*nai pravičnejše* SRE-3).

Med členki se v obeh prisegah pojavlja poudarjalni *pa*.

Predlogi so enočrkovni (dajalniški *k*, mestniški *v*, orodniški *z*) in veččrkovni (rodilniški *prez*, orodniški *pred*), značilen je tudi panonski nepravilni predlog *zvun*.³¹

²⁴ Dajanko (1824: 87) končnico *-mi* navede v or. mn. ob samostalniki *gost*, njegov rojak Murko, ki je načeloma težil k vseslovenskemu jezikovnemu konsenzu, pa v svoji slovnici navaja naslednje možne končnice: *-i*, *-omi*, *-ami*, *-mi* (Murko 1832: 8).

²⁵ Dajanko (1824: 158) navaja obliko *ja*, Krempl uporablja *jaz* (Ulčnik 2011: 217), Šerf pa *jas* in *ja* (Vičar 2005: 35).

²⁶ Znana je tudi v prekmurščini (prim. Jesenšek 2013: 121, 131).

²⁷ Pri Kremplu sta izpričani enaki obliki kot v analiziranih prisegah, tj. *-ega*, *-emu* (Ulčnik 2011: 217). Tipični vzhodnoštajerski končnici *-ega*, *-emi* se pojavljata pri Dajunku (1824: 137) in Šerfu (Vičar 2005: 37), Murko (1832: 27) v slovnici navede le osrednjeslovenski končnici *-iga*, *-imu*.

²⁸ Dajanko (1824: 200) prav tako navaja obe obliki.

²⁹ Vzhodnoštajerska nedoločniška oblika je bila *prisegnuti* (Dajanko 1824: 224; Vičar 2005: 40), prekmurska pa *prisegnoti* (Novak 2014).

³⁰ Prislov je prisoten tudi v ORM-3 (prim. Golec 2011b).

³¹ Omenja ga tudi Dajanko (1824: 258), prekmurski pisci pa so ga uporabljali v obliki *zvün* (prim. Novak 2014).

Med prirednimi vezalnimi vezniki izstopa raba značilno panonskih oblik *no* in *i*,³² najdemo tudi ločni veznik *ali* in protivni veznik *temoč*;³³ pri podrednih se pojavlja vzhodnoslovenski veznik *da*, zaznana je tudi tipična panonska vezniška beseda *kakti* 'kakor', ki jo je navajal tudi Dajnko (1824: 264).

Na besedotvorni ravni izstopata samostalniški dvojnici *magistratuš* (SRE-3) – *magistrat* (SRE-4).³⁴ Uporabljeni so glagolniki na *-nje* (*mermranje*,³⁵ *mišljenje*) in *-nost* (*suprotivnost*,³⁶ *pohabnost*). Iz značilno panonskega samostalnika *istina* je tvorjen prislov z dvema besedotvornima različicama (*istinsko* SRE-3, *istinito* SRE-4).³⁷ Zanimiva je pridevniška novotvorba *pravostvoren* 'pošten' (SRE-3), ki je ne najdemo v nobenem slovenskem zgodovinskem slovarju. Iz samostalnika *Bog* je tvorjen pridevnik z obrazilom *-ni* (pred *božnem* sodom SRE-3, SRE-4).³⁸ Prislov *skrbljivo* 'skrbno' ima obrazilo *-livno* (*zkerblivno* SRE-3). Značilna panonska predpona *pri-* je prisotna v dveh izrazih (*prisega*³⁹ SRE-3, *doprinašal* SRE-3).

Na ravni leksike se v obeh besedilih kaže prilagajanje predvidenemu prleško govorečemu uporabniku, opazno je nizanje sopomenskih izrazov (npr. *obečam* – *oblubim* SRE-3, SRE-4; *negučim* – *negovorim* SRE-3; *hasen* – *dobro* SRE-4), prisotna je raba (ustaljene) upravno-pravne terminologije, npr. *naprepostavljena gospodska, magistrat/magistratuš, purgarstvo, varaška občina, purgar*. Za izrek prisege se v SRE-3 uporabljata glagol *prisegnuti* ali zveza *položiti prisego*. Izstopa raba različnih panonskih oblik (*keri/kera, spunjavati, vupati se ...*) in panonskega besedja (*dača* 'davek', *gučati* 'govoriti', *hasen* 'korist',⁴⁰ *istinsko* 'resnično', *nekrivičen* 'nepovtorjen',⁴¹ *občinski* 'splošen', *obečati* 'obljubiti', *obderžavati* 'spoštovati, upoštevati', *sod* 'sodišče',⁴² *valuvati* 'obljubljati',⁴³ *vseznajuči* 'vseveden'). Prevzete besede niso pogoste, npr. *purgar* (srvnem. *bürger*; prim. Snój 2014), *hasen* (madž. *haszon*; prim. Pleteršnik 2014), *varaš* (madž. *varos*; prim. Pleteršnik 2014; Novak 2014). Sklepna zveza v obrazcu s sklicevanjem na božjo pomoč je uresničena v panonski različici *tak istinsko/istinito, kak mi Bog pomaga*.

Obe prisegi izkazujeta zapleteno skladenjsko strukturo s številnimi prirednji in podrednji, ki temelji na tradiciji prisežnih besedil, pri čemer ima SRE-3 le dve povedi,

32 Pri vzhodnoštajerskih piscih sta bila najpogosteje v rabi *ino* in *no*, četudi je Dajnko (1824: 263) v svoji slovnici navedel tudi različico *i*. Krempl je v svojih rokopisnih pridigah iz leta 1822 uporabljal *ino, no* in variantno tudi *i* (Ulčnik 2011: 220).

33 Uporabljata ga tudi Dajnko (1824: 263) in Šerf (Vičar 2005: 152).

34 V slovarju stare knjižne prekmurščine najdemo obliko *magiŕstratuš* (Novak 2014).

35 Izraz najdemo tudi v ORM-3 (prim. Golec 2011b).

36 V prisegi ORM-2 je oblika *suprativnost* (prim. Golec 2011b).

37 Pridevnika *istinski* in *istiniti* najdemo v Pleteršnikovem slovarju (2014), v slovarju knjižne prekmurščine le *istinski* (Novak 2014).

38 Greenberg (1999: 135) v središkem govoru navaja različico *boži* 'božji'.

39 V veliko drugih priseгах izstopa oblika s predposkim *per-*: *perseči, persega* (prim. Golec 2011b).

40 Beseda je prisotna tudi v ORM-3 (prim. Golec 2011b).

41 V slovarju knjižne prekmurščine ima pridevnik pomen 'pravičen, nedolžen' (prim. Novak 2014).

42 Izraz je v prekmurskem prostoru znan v pomenu 'sodba' (prim. Novak 2014).

43 V slovarju knjižne prekmurščine je navedena oblika *vadlŕivati* 'izpovedovati, priznavati' (Novak 2014), v Pleteršnikovem slovarju pa *vadlovati* v istem pomenu (Pleteršnik 2014).

SRE-4 pa zgolj eno.⁴⁴ Drugo besedilo je skladijsko bolj zgoščeno in dovršeno, z manj pleonazmi. Opazno je eksaktno pojasnjevanje abstraktnih pojmov z vezniško zvezo *to je*, nizanje načinovnih odvisnikov, izražanje negativnih nasprotij (*jas drugač negovorim, kak si jas mislim, no drugač nemislim, kak jas govorim* SRE-4) ipd. V besednem redu (z izjemo prvega stavka znotraj povedi) se kaže stava glagola na konec (*temoč tak, kak se jas vupam pred božnem sodom odgovarjati* SRE-3, SRE-4). Zapostavljeni prilastki se pojavljajo le izjemoma (*k- Bogu vsegamogućnemu i vseznajučemu* SRE-3).

Analiza kaže, da SRE-3 v osnovi izhaja iz starejše ormoške mestne prisege ORM-3, ki pa jo prireja in dopolnjuje ter ob vključevanju vzhodnoštajerskih prvin znatno zmanjšuje tamkajšnje kajkavske vplive, medtem ko je SRE-4 priredba SRE-3, pri kateri pa se je zaradi izrazitejših posegov že izgubila navezava na ORM-3.

Sklep

Leta 1840 je pisar Franc Jaklin za Središče ob Dravi, tedaj trg s slovenskim sporazumevalnim jezikom, pripravil prevod dveh različic nemškega prisežnega obrazca v slovenščino. Glede na čas in obmejni prostor nastanka priseg SRE-3 in SRE-4 je pomembno spoznanje, da je pisar sledil slovenski knjižnojezikovni tradiciji in se odmaknil od kajkavskih vplivov, opaznih npr. v ormoških mestnih prisegah, ob tem pa se je z ozirom na aktualno črkopisno vprašanje daljnosežno odločil za gajico. V primerjavi s sorodnim uradovnim gradivom iz osrednjeslovenskega prostora pa obravnavani prisegi izkazujeta očitne razlikovalne jezikovne značilnosti – opaznih je npr. manj germanizmov in skladijskih kalkov ter precej prvin vzhodnoštajerskega knjižnega jezika,⁴⁵ ki so ga razvijali in v številnih tiskih potrjevali vzhodnoštajerski pisci (npr. Krempel, Dajnko, Šerf). Odmik od vzhodnoštajerske knjižne norme prepoznamo zgolj izjemoma, npr. v samostalniški končnici *-u* v daj. in mest. ed. ter v pridevniški daj. končnici *-emu*. Na leksikalni ravni so zaznani panonizmi, pomenski premiki obstoječih izrazov in nizanje sopomenk z namenom prilagajanja jezikovni izkušnji predvidenih uporabnikov. Analizirani prisegi sta na podlagi ugotovljenega prepoznani kot pomemben del rokopisne uradovne slovenike, torej pisne podobe slovenščine v javnosti in pred oblastmi, ter obenem kot pomemben del rokopisne zapuščine v vzhodnoštajerskem knjižnem jeziku.

Viri in literatura

DAJNKO, Peter, 1824: *Lehrbuch der windischen Sprache*. Graz.

Elektonske znanstvenokritične izdaje slovenskega slovstva [= eZISS]: <http://nl.ijs.si/e-zrc/> (datum dostopa: 8. 9. 2017)

Fran, slovarji Inštituta za slovenski jezik Frana Ramovša ZRC SAZU: <http://www.fran.si/> (datum dostopa: 8. 9. 2017)

⁴⁴ Zapletena stavčna razmerja, ki so lahko vezalna, protivna, pojasnjevalna, načinovna, predmetna, prilastkova, vodijo v zmanjšanje jasnosti in (verjetno) razumevanja pri prisežniku.

⁴⁵ O nastanku in razvoju tega jezika prim. Jesenšek 2015, Rajh 2002.

- GOLEC, Boris, 2011a: *Slovenska prisežna besedila trških skupnosti in neagramnih poklicnih skupin do konca predmarčne dobe*. <http://nl.ijs.si/e-zrc/prisege2/index-sl.html> (datum dostopa: 8. 9. 2017)
- GOLEC, Boris, 2011b: *Mestna prisežna besedila v slovenskem jeziku do začetka 19. stoletja*. <http://nl.ijs.si/e-zrc/prisege/index-sl.html> (datum dostopa: 8. 9. 2017)
- GREENBERG, Marc L., 1999: Slovarček središkega govora (na osnovi zapiskov Karla Ozvalda). *Slovenski jezik – Slovene Linguistic Studies* 2. 28–175.
- JESENŠEK, Marko (ur.), 2013: *Prekmurska slovenska slovnica*. Maribor.
- JESENŠEK, Marko, 2015: *Poglavja iz zgodovine vzhodnoštajerskega jezika*. Maribor.
- MURKO, Anton, 1832: *Theoretisch-praktische Slowenische Sprachlehre*. Graz.
- NOVAK, Vilko, 2014: *Slovar stare knjižne prekmurščine*. Spletna izdaja. <http://www.fran.si/iskanje?FilteredDictionaryIds=137&View=1&Query=%2A> (datum dostopa: 8. 9. 2017)
- PLETERŠNIK, Maks, 2014: *Slovensko-nemški slovar*. Spletna izdaja. <http://www.fran.si/iskanje?FilteredDictionaryIds=136&View=1&Query=%2A> (datum dostopa: 8. 9. 2017)
- RAJH, Bernard, 2002: *Od narečja do vzhodnoštajerskega knjižnega jezika*. Maribor.
- SNOJ, Marko, 2009: *Etimološki slovar slovenskih zemljepisnih imen*. Ljubljana.
- SNOJ, Marko, 2014: *Slovar jezika Janeza Svetokriškega*. Spletna izdaja. <http://www.fran.si/iskanje?FilteredDictionaryIds=139&View=1&Query=%2A> (datum dostopa: 8. 9. 2017)
- SNOJ, Marko, 2015: *Slovenski etimološki slovar*. Spletna izdaja. <http://www.fran.si/iskanje?FilteredDictionaryIds=193&View=1&Query=%2A> (datum dostopa: 8. 9. 2017)
- ULČNIK, Natalija, 2011: Značilnejše poteze Kreplovega jezika v rokopisnih pridigah iz leta 1822. Marko Jesenšek (ur.): *Globinska moč besede*. Maribor. 211–224.
- VIČAR, Branislava, 2005: *Izrazne skladišne zgradbe v delih Antona Šerfa*. Maribor.